

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه ریزی درسی (عناصر برنامه درسی)

محمد اشرف حسین

عبدالملک سپاهیان

مدرسین دانشگاه آزاد اسلامی واحد سراوان

عنوان و پدید آورندگان: برنامه ریزی درسی (عناصر برنامه درسی)/ محمد اشرف حسین بر- عبدالملک سپاهیان
مشخصات نشر: تهران: اندیشه عصر، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری: وزیری
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: برنامه ریزی آموزشی
بک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۲۱-۰۱۰-۱
یادداشت: کتابنامه: ص ۲۳۵
رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ۴۱۶۵/ح/۱۵/۰۶/۲۸ LB
رده بندی دیویی: ۳۷۵
شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۷۶۷۴۳

📖 نام کتاب: برنامه ریزی درسی (عناصر برنامه درسی)

✍ مولفین: محمد اشرف حسین بر- عبدالملک سپاهیان

🏢 ناشر: اندیشه عصر

🎨 طراحی جلد: اکرم پهلوان

👁 ناظر چاپ: محمد اسماعیل پور اسماعیلی

📊 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

📅 نوبت چاپ: چاپ اول- ۱۳۹۵

📖 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۲۱-۰۱۰-۲

💰 قیمت: ۱۹,۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران- میدان انقلاب- ابتدای خیابان آزادی- روبروی سینما مرکزی

بازار بزرگ انقلاب- طبقه زیر همکف- پلاک ۹

تلفن: ۶۶۹۱۴۳۰۱-۶۶۴۲۴۶۱۷

www.andisheasr.com

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول: کلیات
۱۷	مفهوم برنامه ریزی
۱۹	اهمیت و ضرورت برنامه ریزی
۲۰	مفهوم برنامه
۲۰	مراحل برنامه ریزی
۲۲	انواع برنامه ریزی در آموزش و پرورش
۲۵	مفهوم برنامه ریزی آموزشی
۲۹	اهمیت برنامه ریزی آموزشی
۳۰	سطوح برنامه ریزی آموزشی
۳۱	۱. سطح فراسوی کلان
۳۱	۲. سطح کلان
۳۲	۳. سطح خرد

- ۳۲..... ارتباط سطوح برنامه ریزی آموزشی
- ۳۳..... برنامه ریزی درسی
- ۳۴..... معنای لغوی کریکیولم (برنامه درسی)
- ۳۵..... برنامه ریزی درسی (تحصیلی)
- ۳۶..... انواع برنامه ریزی درسی (از نظر دامنه عمل)
- ۳۸..... تعاریف برنامه درسی
- ۴۰..... مراحل برنامه ریزی درسی
- ۴۰..... ویژگی های برنامه ریزی درسی
- ۴۳..... شرایط طراحی برنامه درسی
- ۴۴..... ویژگی های برنامه درسی مطلوب
- ۵۲..... لوازم شکل گیری برنامه درسی مطلوب
- ۵۴..... عناصر برنامه درسی
- ۵۶..... ارتباط عناصر برنامه درسی
- ۵۷..... برنامه درسی ملی

اهداف تولید برنامه درسی ملی ۵۷

اصول حاکم بر فرایند تولید برنامه درسی ملی ۵۸

فصل دوم: اهداف برنامه درسی ۵۹

منظوم هدف در برنامه درسی ۶۱

معیارهای تعیین اهداف ۶۲

نقش هدف در برنامه درسی ۶۴

چگونگی انتخاب هدف های آموزشی ۶۵

منابع تعیین اهداف ۶۶

بیان هدف ها ۷۵

هدف حل مساله ۷۷

طبقه بندی اهداف ۷۸

فواید اهداف رفتاری ۸۳

معایب اهداف رفتاری ۸۳

طبقه بندی اهداف رفتاری ۸۴

۸۴..... حوزه شناختی

۸۵..... حوزه عاطفی

۸۶..... حوزه روانی - حرکتی

۸۷..... بعدات و سطوح اهداف در برنامه درسی ملی

۸۸..... الگوی هدف گذاری و اهداف کلی

۹۲..... اهداف تفصیلی (طرح کلی انتظار دست یابی به اهداف کلی)

۹۸..... فصل سوم: محتوای برنامه درسی

۹۹..... مفهوم محتوا

۱۰۲..... انتخاب محتوا

۱۰۵..... معیارهای انتخاب محتوا

۱۰۹..... ارتباط محتوا با مجموعه هدف های تدوین شده

۱۱۱..... سازگاری با واقعیت های اجتماعی

۱۱۳..... تناسب با ویژگی ها و نیازهای سنی

۱۱۶..... تناسب با ویژگی ها و نیازهای جنسی مخاطب

- ۱۱۹..... تناسب یا ویژگی‌ها و نیازهای فردی
- ۱۲۰..... اعتبار
- ۱۲۲..... اهمیت
- ۱۲۶..... سازماندهی محتوای برنامه درسی
- ۱۲۹..... اصول اساسی سازماندهی محتوا
- ۱۳۲..... شیوه‌های سازماندهی محتوا
- ۱۳۲..... سازماندهی عمودی
- ۱۳۵..... سازماندهی افقی
- ۱۴۰..... اصول انتخاب و سازماندهی محتوای آموزشی در برنامه درس ملی
- ۱۴۵..... فصل چهارم: روش‌های یاددهی-یادگیری در برنامه درسی
- ۱۴۸..... اصول انتخاب روش‌های تدریس
- ۱۵۶..... رویکردهای اساسی در تدریس
- ۱۵۷..... مفهوم یادگیری و تدریس فعال
- ۱۶۰..... رویکردهای فعال در تدریس

- اهداف اکتشاف - محوری در تدریس ۱۶۱
- رویکرد تدریس فعال از دیدگاه دیویی: رویکرد پژوهش ۱۶۹
- پژوهش چیست؟ ۱۷۱
- روکرد تدریس فعال از دیدگاه آزوبل: رویکرد عرضه مطالب ۱۷۵
- زیربنای تنوع: یادگیری معنی دار کلامی ۱۷۶
- راهبردهای یاددهی - یادگیری در برنامه درسی ملی ۱۸۱
- اصول حاکم بر راهبردهای یاددهی - یادگیری ۱۸۶
- فصل پنجم: ارزشیابی برنامه درسی ۱۸۹
- مفهوم ارزشیابی ۱۹۱
- مبانی فلسفی و نظری ارزشیابی ۱۹۴
- نظریه ساخت و سازگرایی: ۱۹۷
- رویکردهای ارزشیابی برنامه درسی ۲۰۴
- الگوهای ارزشیابی برنامه درسی ۲۱۲
- تهیه گزارش ارزشیابی برنامه درسی ۲۲۵

۲۲۷ ..... ارزشیابی در برنامه درس ملی

۲۲۷ ..... الف) پیش فرض ها

۲۲۸ ..... ب) اصول

۲۳۰ ..... - سیاست ها

۲۳۲ ..... د) خط میانی ها

۲۳۵ ..... منابع و مآخذ

التدبیر قبل العمل یومنک من التدم «برنامه‌ریزی و آینده‌نگری قبل از شروع کار تو را از پشیمانی ایمن می‌سازد». «امیرالمومنین، علی (ع)»

در عصر حاضر، تحولات و دگرگونی‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و غیره را جامعه به علت رشد علم و تکنولوژی به حدی است که اگر هر سازمان یا نهاد نتواند خود را به آخرین تحولات، تغییرات و دگرگونی‌های جهانی برساند، حیات و بقای خود را از دست خواهد داد. تحولات و دگرگونی با توجه به پیشرفت علم و تکنولوژی مستلزم نوآوری، خلاقیت، و نوآوری در محصولات و خدمات جدید می‌باشد. در این راستا نیز وظیفه آموزش و پرورش تربیت نیروی انسانی کارآمد و کارآفرین است که باید به صورت هدفمند با کسب مهارت‌های لازم، مشاغل جدید را به تناسب نیاز جامعه خلق و عملی سازد، و باورها و ارزش‌ها را در دانش‌آموزان با اعتماد به نفس، تقویت تربیت مذهبی و منی و تشویق به کارهای خلاقانه در جامعه فراهم نماید که همین امر سبب رشد و بالندگی، رقابت و تحول در اجتماع خواهد شد، و این امر نیز زمانی محقق خواهد شد که نظام آموزشی با به کارگیری تیم متخصص و با تجربه از گروه برنامه‌ریزان درسی و در کنار آن انتخاب مدیرانی لایق و شایسته که بتوانند مجموعه تحت سرپرستی خویش را به خوبی رهبری و هدایت کنند تا حاصل تلاش پژوهشی آنان منجر به شناخت نیازهای دقیق آموزشی دانش‌آموزان و در نتیجه تحقق اهداف آموزشی (به‌خصوص تربیت انسان الهی و رسیدن دانش‌آموزان به مراتبی از حیات طیبه) باشد، تا در

نهایت فراگیران در جامعه اسلامی ما، ضمن تربیت علمی؛ از تربیت دینی و معنوی نیز برخوردار گردند. کتاب حاضر نیز که مجموعاً شامل ۵ فصل بوده، با سبکی ساده و روان، و برای استفاده دانشجویان دوره‌های کارشناسی رشته‌های تربیت معلم آموزش و پرورش ابتدایی، دینی و عربی، آموزش علوم تجربی و ریاضی، تربیت معلم ادبیات فارسی، و نیز دبیران و آموزگاران محترم، نگاشته شده است؛ شامل این مباحث می‌باشد: فصل اول آن کلیات، شامل مفهوم برنامه و برنامه‌ریزی، و اهمیت و ضرورت آن، مراحل برنامه‌ریزی؛ انواع برنامه‌ریزی در آموزش و پرورش؛ ویژگی‌های برنامه‌ریزی درسی؛ شرایط طراحی، ویژگی‌ها و عناصر برنامه درسی؛ و در پایان فصل نیز برنامه درسی ملی نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران را به اجمال معرفی می‌کند. فصل دوم، شامل اهداف برنامه درسی و معیارهای آن؛ چگونگی انتخاب هدف‌های آموزشی؛ منابع تعیین اهداف و بیان اهداف؛ طبقه‌بندی اهداف رفتاری، مزایا و معایب آن؛ و سطوح اهداف برنامه درسی ملی می‌باشد. در فصل سوم، ضمن بررسی مفهوم محتوا و ارائه تعاریفی از آن، و مبحث عمده یعنی انتخاب و سازماندهی محتوا، همچنین محتوا در برنامه درسی ملی مورد بحث قرار خواهد گرفت. در فصل چهارم، روش‌های یاددهی - یادگیری در برنامه درسی؛ اصول انتخاب روش‌های تدریس؛ رویکردهای فعال در تدریس، من جمله رویکرد اکتشافی برونر، رویکرد پژوهشی دیویی، و رویکرد تدریس فعال از دیدگاه دیویی (رویکرد عرضه مطالب)؛ و راهبردهای یاددهی - یادگیری در برنامه درسی ملی مورد بحث قرار می‌گیرند. فصل پنجم و پایانی، نیز به بحث ارزشیابی در برنامه

درسی شامل مفاهیم ارزشیابی، رویکردها و الگوهای ارزشیابی برنامه درسی، تهیه گزارش ارزشیابی و ارزشیابی در برنامه درس ملی مورد بحث قرار می‌گردند.

در پایان از خوانندگان محترم خواستاریم که پس از خواندن مطالب این کتاب، ما را از راهتمایی‌ها و نقطه‌نظرات خویش بهره‌مند ساخته. تا بتوانیم در چاپ‌های آتی، کاستی‌ها و نقص‌های آن را برطرف، و اصلاح نماییم. ان شاء الله

مؤلفان:

محمد اشرف حسین‌بر؛ عبدالملک سپاهیان
مدرس‌ان دانشگاه آزاد اسلامی واحد سراوان